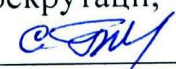

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2

від «18» жовтня 2017 р.

№ 75718102017

ПРОГРАМА

Нормативної навчальної дисципліни

Сучасні напрями та методи історичних досліджень

підготовки магістрів

спеціальності

032 Історія та археологія

Освітня програма „Історія, європеїстика, археологія”

Програма навчальної дисципліни „Сучасні напрями та методи історичних досліджень”
Підготовки магістрів, галузі знань 03 гуманітарні науки; спеціальності 032 „Історія та археологія”
” _____”, 2017 р. - 13 с.

Розробник: Карліна Оксана Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри
всесвітньої історії.

Рецензент: Пришляк Володимир Васильович, кандидат історичних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії.

протокол № 1 від _____ 2017 р.
Завідувач кафедри _____ (Крамар Ю. В.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету**
Протокол № _____ від _____ 2017 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (Карліна О. М.)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Шифр і назва галузі знань: 032 Історія та археологія	Нормативна
	Спеціальність: Історія та археологія	
Кількість годин/кредитів 150/5	Освітня програма „Історія, європеїстика, археологія”	Рік навчання: <i>п'ятий</i>
		Семестр: <i>дев'ятий</i>
		Лекції: <i>26 год.</i>
		Практичні (семінари): <i>28 год.</i>
ІНДЗ: немає	Освітній ступінь магістр	Самостійна робота: <i>88 год.</i>
		Консультації: <i>8 год.</i>
		Форма контролю: <i>іспит</i>

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна „Сучасні напрями та методи історичних досліджень” належить до переліку нормативних навчальних дисциплін і спрямована на ознайомлення студентів з новими напрями і методами історичних досліджень. Послідовно розкриваються різні теорії історичного процесу. З огляду на два принципово різне бачення історії – лінійне і циклічне, виділено стадії історичного процесу (неоеволюціонізм, теорії модернізації) і цивілізаційний підхід. Розглянуті фактори історичного процесу, впливові історичні парадигми (школа „Анналів”, тендерна історія, історія повсякденності, соціальна історія, макроісторія, мікроісторія, постмодернізм, постколоніалізм). Велика увага приділена інструментарію історика – різним методам соціального та історичного пізнання. Розглядаються принципи побудови наукових теорій. Показана специфіка суспільних і гуманітарних наук. Певна увага приділена історичній герменевтиці, використанню кількісних методів в історичних дослідженнях, а також кліометриці як науковому напрямку, аналізу кросс-культурних кореляцій в сучасній історичній антропології.

Мета навчальної дисципліни: проаналізувати епістемологічні підвалини і філософські контексти сучасних напрямів і методів історичних досліджень

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- природі історії; дискусіях щодо об'єктивності історичних досліджень, поділ історії на академічну і публічну; що таке „нова історія”, „позаісторичне знання”;
- „нових територіях історика”: історія пам'яті, ментальна географія, потестарна імагологія, локальна соціальна історія, мікроісторія, історична антропологія, історія доквілля, історія тіла, гендерна історія, жіноча історія, усна історія. інтелектуальна історія;

- різновидах джерел та способах їх інтерпретації: критичний метод; історична герменевтика та семіотичний аналіз, структурний аналіз, кліометрика, просопографічний аналіз, методики усної історії;
- осмисленні історичних знань; розумінні публічних дискусій, які ведуться в сучасних суспільствах щодо минулого;
- специфіці взаємодії між історіографією, суспільством і державою;
- сучасних теоріях та методах історичного дослідження; варіативності значення історичних понять і термінів;
- можливостях і обмеженості нових методологічних течій у конструюванні минулого.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Напрями та методи історичних досліджень до середини ХХ ст.

Тема 1. Ранні теорії історичного процесу.

Прообраз історіографії в Стародавньому Сході. Основні теорії історії в античності. Геродот. Полібій. Тит Лівій. Корнелій Тацит. Розуміння історії в період Середньовіччя. Християнська теологія історії. Св. Августин „Про Град Божий”. Жанри середньовічної історіографії. Методи середньовічного історіописання.

Тема 2. Теорії історичного процесу в епоху Відродження, Просвітництва і романтизму.

Період раннього Відродження (кінець XIV - початок XVI ст.). Гагальні риси між теорією, методологією історії і історіографією раннього Відродження і Середніх віків. Гуманістична історіографія в Італії. Основні досягнення теоретико-історичної думки XVI - початку XVII ст. Нові підходи до методології історії. Теорія і методологія історії в XVII ст. Механіцизм. Три теорії суспільного договору. Століття Просвітництва (XVIII століття). Закон суспільного прогресу. Й. Г. Гердер. Дж. Віко. Перша половина XIX ст. Поява принципу історизму. Л. Ранке.

Тема 3. Марксизм і наукова історія.

Основні категорії марксизму. Етапи історії – „формації”. Схема формацій. Класовий підхід. Класова боротьба. Продуктивні сили, виробничі відносини. Спосіб виробництва. Базис і надбудова. Суб'єкт історичного процесу. Ревізіонізм. Ленінізм. Основні категорії Радянський "творчий марксизм".

Тема 4. Позитивізм і наукова історія.

Позитивістська модель історіописання. Періодизація позитивістської історіографії. Сучасні образи класичної моделі історіописання.

Тема 5. Основні тенденції розвитку історичної науки в першій половині ХХ ст.

Основні політичні, соціальні, історичні та епістемологічні тенденції епохи, які впливали на розвиток історичної науки. Позитивізм, його методологічні передумови і найбільші представники теоретичного обґрунтування цього підходу. Ш.-В. Ланглуа і Ш. Сеньобос. Соціологічний підхід. Ф. Сіміан. Логічний позитивізм (К. Гемпель). Неокантіанство (В. Відельбанд і Г. Ріккерт). Методологія історії А. С. Лаппо-Данилевського. Методологія історії М. Вебера. Теорія та історія історіографії Б. Кроче. Ідея історії Р. Дж. Коллінґвуда. Причини і значення появи „Школи Анналів”.

Тема 6. Основні тенденції розвитку історичної науки в другій половині ХХ ст.

Основні політичні, соціальні, історичні та епістемологічні тенденції епохи, які впливали на розвиток історичної науки. Кліометричний позитивізм (П. Шорню, Ф. Фюре). Розвиток логічного позитивізму К. Поппером. Інтерпретація марксистської методології Р. Ароном. Післявоєнний розвиток „Школи Анналів” і виділення з неї різних напрямів.

Вплив на методологію історії наратології і філологічних наук. Розвиток соціальної і економічної історії. Історія культури і методологія історії. „Нова інтелектуальна історія”.

Тема 7. Цивілізаційний підхід до історії (О. Шпеглер і А. Тойнбі).

Основні методологічні принципи цивілізаційного підходу до історії. „Занепад Європи” О. Шпеглера. Поняття „морфології світової історії”. Таблиці „порівняльної морфології світової історії”. Історичні праці А. Тойнбі. Схема історії цивілізацій за А. Тойнбі. Генеза цивілізацій за А. Тойнбі. Теорія „виклику і відповіді, відходу і повернення”. Поняття „розколу цивілізацій” і „універсальних держав”.

Тема 8. Історія виникнення та основні принципи „Нової історичної науки”.

М. Блок і Л. Февр. Журнал „Аннали”. Що критикували представники „нової історичної науки”? Основні принципи „нової історичної науки”. Поняття історичного синтезу, тотальної історії, темпоральної структури, макроісторичного і мікроісторичного підходів, полі дисциплінарного підходу і міждисциплінарного синтезу. Діалог культур. Ментальність. Погляди М. Блока на місце історії в гуманітарній культурі. Особливості історичного спостереження за М. Блоком. Типи історичних свідчень. Відмінності документальних і розповідних джерел. Оцінка М. Блоком методу „скептичного” ставлення до джерел. Два види обману і джерел. М. Блок про історичну термінологію. Основні принципи історичного методу М. Блока.

Тема 9. Історична антропологія. Основні напрями розвитку в ХХ ст.

Основні методологічні принципи історичної антропології. Поняття іншості і діалогу культур. Поняття ментальності. Праці класиків історичної антропології: Ф. Арьєс, Р. Дарнтон, Ж. Дюбі, Ф. Бродель, Д. Леві. Що таке „антропологічний вимір” в історії? Поняття „щільного опису” К. Гірца. Вплив на історичну антропологію соціальної антропології (К. Леві-Стросс). Історична антропологія. Ж. Ле Гофф. Оцінка Ж. Ле Гоффом політичної історії. Нові підходи до вивчення політичної історії, запропоновані Ж. Ле Гоффом. Книга „Цивілізація середньовічного Заходу”. Замисел, методологічні принципи, переваги і недоліки підходу. Пропозиції Ж. Ле Гоффа до вивчення ментальності. Основні роботи Ф. Броделя. Основні риси структуралістського підходу Ф. Броделя. Що для Ф. Броделя є об’єктом вивчення? Що розуміється під „матеріальним життям”? Що розуміється під „структурами повсякденності. Поняття „світу-економіки”.

Тема 10. Історія приватного життя і шляхи розвитку цього наукового напрямку.

Виникнення історії приватного життя як особливого напрямку. Відомі праці з історії приватного життя. Основні методологічні приспи цього наукового напрямку. Демографічна поведінка як об’єкт дослідження. Основні принципи мікроісторичного підходу. Виникнення мікроісторії. Основні принципи мікроісторичного підходу. К. Гінзбург. Ж. Леві. Б. Хауперт і Ф. Шафер. Н. З. Девіс. Переваги і недоліки мікро історичного підходу. Карло Гінзбург. Формулювання К. Гінзбургом дослідницьких проблем, які стоять перед прихильниками мікроісторичного підходу. Книга К. Гінзбурга „Сир і хробаки”: Зміст, методологічні принципи, переваги і недоліки.

Змістовий модуль II. Напрями і методи історичних досліджень у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 11. Причини переосмислення місця і принципів історичного знання в другій половині ХХ ст.

Історичні принципи. Політичні причини. Епістемологічні причини. Розуміння історії як особливої „культурної практики”. Поняття постмодернізму (Ж. Ліотар). Когнітивна революція та її вплив на гуманітарне знання. Розвиток філологічних наук та їх вплив на гуманітарне знання.

Тема 12. Постмодерністський виклик і історична наука.

Що таке постмодернізм? Уявлення про історію як пояснювальну систему, метарозповідь. Основні принципи критики постмодерністами історичної науки. Х. Уайт. Трагування постмодерністами історії як лоперації вербального „вимислу”.

„Лінгвістичний поворот” (А. Данто). Розвиток і переосмислення теорії Х. Уайта в працях Ф. Анкерсмита. Прийоми і методи заперечення постмодернізму прихильниками позитивістського підходу. Сучасний стан історичного постмодернізму. „Третій напрям” в критиці історичного постмодернізму (Л. Стоун, Р. Шартъє, Дж. Іггерс, Г. Спігел, П. Бурдъє). Можливі шляхи критики постмодерністського підходу до історії. „Постмодерністський виклик”. Хейден Уайт.

„Метаісторія” Х. Уайта. Поняття тропології. Денотативна і коннотативна сигніфікація. Метафора, метонімія, синекдоха і іронія. Історія і поетика. Верифікація. Принципи побудови історичної оповіді за Уайтом. Пояснення за посередництвом побудови сюжету. Роман, Трагедія, Комедія і Сатира. Пояснення за посередництвом доказів. Модуси Формізму, Органіцизму, Механіцизму і Контекстуалізму. Пояснення за посередництвом ідеологічного підтексту. Тактики Анархізму, Консерватизму, Радикалізму і Лібералізму.

Тема 13. Історична герменевтика.

Що таке герменевтика? Поняття інтерпретації та розуміння. Герменевтика в античній і середньовічній науці. Виникнення історичної герменевтики. Й. К. Кладеніус, Г. Ф. Майер. Фрідріх Шлейєрмахер. Вільгельм Дільтей. Герменевтика як „універсальне мистецтво розуміння” Ф. Шлейєрмахера. Учений і творчий акт автора твору. Компаративний і дивінаційний методи розуміння. Герменевтика і психологічна інтерпретація. Принцип конгеніальності В. Дільтея. Мартін Хайдеггер. Ганс Гадамер, Поль Рікер. Поняття герменевтичного кола в М. Хайдеггера. „Накидання смислу”, до-поняття і проблема інтерпретації. Розуміння і інтерпретація в Г. Гадамера і П. Рікера. Використання методу історичної герменевтики І. М. Данилевським.

Тема 14. Семіотика і історія.

Поняття семіотики. Предмет семіотики. Поняття знаку. Знаки, які означають і які означаються. Зображувальні знаки, індекси і діаграми. Поняття сигніфікації. Процес семіозису. Парадигматичні і синтагматичні відносини між знаками. Синхронія і Діахронія. Парадигматика і синтагматика. Розвиток семіотики в ХХ ст. Класики семіотики: Ч. Пірс, Ф. Де Соссюр, Ч. Морріс, Р. Барт. Московський і Празький лінгвістичні гуртки. Виділення різних напрямів у семіотиці: лінгвістична семіотика, семіотика в літературознавстві, семіотика мистецтва, логічна семіотика, психологічна семіотика, соціальна семіотика, візуальна семіотика, семіотика історії.

Тема 15. Семіотика в СРСР. Юрій Михайлович Лотман.

Виникнення московсько-тартуської семіотичної школи. Ю. М. Лотман, Б. А. Успенський, Б. М. Гаспаров: основні праці та ідеї. Концепція тексту Ю. М. Лотмана. Поняття семіосфери. Теорія поетичного слова М. М. Бахтіна. „Праці зі знакових систем”. Особливості культурно-семіотичного підходу до історії.

Тема 16. Поняття історичної пам’яті та його розвиток у працях французьких дослідників.

Співвідношення понять історії та пам’яті. Проект „мість пам’яті”: структура, принципи побудови, достоїнства і недоліки. Теорія „мість історичної пам’яті”. П. Нора. Поняття „мість пам’яті”. Приклади „мість пам’яті” з французького проекту. Можливість використання цієї методики до української історії.

Тема 17. Теорії націй і націоналізму в ХХ ст.

Б. Андерсон. „Уявні спільноти” Б. Андерсона: структура та головні ідеї книжки. Чому Б. Андерсон визначає нації як „уявні спільноти”? Трактатування Б. Андерсоном походження націоналізму. Поняття символів і пам’яті нації. Інструментарій будівництва націй за Б. Андерсоном. Теорії націй і націоналізму в ХХ ст. Ганс Кон. Трактатування Г. Коном нації як „історичного і політичного концепту”. Концепція походження націоналізму Г. Кона. Шляхи формування націй за Г. Коном.

Тема 18. Едвард Саїд та його аналіз „орієнталізму” як способу засвоєння Заходом чужої культури.

Поняття орієнталізму. Прийоми і методи, з допомогою яких Захід ідентифікує Схід. Поняття імагінативної географії на прикладі орієнталізму. Методи, з допомогою яких орієнталізм відкривав Схід Заходу. Образ „Білої людини” як колоніальний стиль відношення Заходу до Сходу. Сучасний стан орієнталізму.

Тема 19 . Моделі прочитання однієї культури іншою на прикладі досліджень Ларі Вульфа.

Принципи „відкриття” іншого світу за Л. Вольфом. Культурні стереотипи і міфи, які використовуються при цьому. Історичні стереотипи і міфи, які використовуються при цьому. Поняття „ментальної географії”. Можливості подолання культурних стереотипів в історичних творах.

Тема 20. Просопографія.

Поняття просопографії. Школа вивчення еліт. Школа статистичного вивчення мас. Поняття соціальної мобільності. Достойнства і недоліки просопографічного методу.

Тема 21. Гендерні дослідження.

Поняття гендеру. Джоан Скотт та її стаття „Гендер: корисна категорія демографічної історії”. Відмінності між гендерним підходом і історичною фемінологією. Методологічні принципи гендерної історії. Гендерні дослідження і візуальна культура. Гендерні дослідження і історія повсякденності.

Тема 22. „Нова демографічна наука”

Історична демографія. Виникнення „нової демографічної історії”. Метод „відновлення історії сімей” Л. Анрі. Статистико математичні методи і комп’ютерні методики, які використовуються в історичній демографії. Поняття режиму відтворення населення і типи відтворення населення.

Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усьо го	у тому числі					
		Лекції	Практичні (Семинари)	Лабораторні	Консультації	Сам. робота	Конгр. робота
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Напрями та методи історичних досліджень до середини ХХ ст.							
Тема 1. Ранні теорії історичного процесу.	6	2				4	
Тема 2. Теорії історичного процесу в епоху Відродження, Просвітництва і романтизму.	6	2				4	
Тема 3. Марксизм і наукова історія.	8	2	2			4	
Тема 4. Позитивізм і наукова історія.	8	2	2			4	
Тема 5. Основні тенденції розвитку історичної науки в першій половині ХХ ст.	7	2			1	4	
Тема 6. Основні тенденції розвитку історичної науки в другій половині ХХ ст.	7	2			1	4	
Тема 7. Цивілізаційни підхід до історії (О. Шпеглер і А. Тойнбі).	6	2				4	
Тема 8. Історія виникнення та основні принципи „Нової історичної	7	2			1	4	

науки”.							
Тема 9. Історична антропологія. Основні напрями розвитку в ХХ ст.	8	2	2			4	
Тема 10. Історія приватного життя і шляхи розвитку цього наукового напрямку.	7		2		1	4	
Змістовий модуль II. Напрями і методи історичних досліджень у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.							
Тема 11. Причини переосмислення місця і принципів історичного знання в другій половині ХХ ст.	7	2			1	4	
Тема 12. Постмодерністський виклик і історична наука.	8	2	2			4	
Тема 13. Історична герменевтика.	8	2	2			4	
Тема 14. Семіотика і історія.	7		2		1	4	
Тема 15. Семіотика в СРСР. Юрій Михайлович Лотман.			2			4	
Тема 16. Поняття історичної пам’яті та його розвиток у працях французьких дослідників.	6	2				4	
Тема 17. Теорії націй і націоналізму в ХХ ст.	6		2			4	
Тема 18. Едвард Саїд та його аналіз „орієнталізму” як способу засвоєння Заходом чужої культури.	6		2			4	
Тема 19 . Моделі прочитання однієї культури іншою на прикладі досліджень Ларі Вульфа.	7		2		1	4	
Тема 20. Просопографія.	6		2			4	
Тема 21. Гендерні дослідження.	7		2		1	4	
Тема 22. „Нова демографічна наука”.	6		2			4	
Усього годин	150	26	28		8	88	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Методи середньовічного історіописання.	4
2.	Теорія і методологія історії в XVII ст. Механіцизм.	4
3.	Основні категорії марксизму.	4
4.	Сучасні образи класичної моделі історіописання.	4
5.	Методологія історії А. С. Лаппо-Данилевського.	4
6.	Вплив на методологію історії наратології і філологічних наук.	4
7.	Основні методологічні принципи цивілізаційного підходу до історії.	4
8.	Основні принципи „нової історичної науки”.	4
9.	Основні методологічні принципи історичної антропології.	4
10.	Основні принципи мікроісторичного підходу	4
11.	Розуміння історії як особливої „культурної практики”.	4
12.	Сучасний стан історичного постмодернізму.	4
13.	Виникнення історичної герменевтики.	4

14.	Виділення різних напрямів у семіотиці.	4
15.	Особливості культурно-семіотичного підходу до історії.	4
16.	Можливість використання методики „місця пам’яті” до української історії.	4
17.	Поняття символів і пам’яті нації.	4
18.	Сучасний стан орієнталізму.	4
19.	Можливості подолання культурних стереотипів в історичних творах.	4
20.	Достоїнства і недоліки пропосографічного методу.	4
21.	Методологічні принципи гендерної історії.	4
22.	Статистико математичні методи і комп’ютерні методики, які використовуються в історичній демографії.	4
Разом		88

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
20 балів як середнє арифметичне	20 балів як середнє арифметичне	30	30	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на модульних контрольних роботах

4 бали – студент може розрізнати об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

6 балів – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об’єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв’язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

10 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

16 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

18 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо

теми, вмiє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

20 балiв – студент правильно i логiчно вiдтворює навчальний матерiал, розумiє основоположнi теорiї i факти, встановлює причинно-наслідковi зв'язки мiж ними; умiє наводити окремi власнi приклади та пiдтвердження певних думок, застосовувати вивчений матерiал у стандартних ситуацiях; самостiйно користується додатковими джерелами; частково контролює власнi навчальнi дiї; правильно використовує термiнологiю; складає таблицi та схеми.

22 балiв – знання студента є достатньо повними, вiн вiльно застосовує вивчений матерiал у стандартних ситуацiях, логiчно висвiтлює подiї з точки зору смислового взаємозв'язку, умiє аналізувати, встановлювати найсуттєвiшi зв'язки i залежностi мiж явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну дiяльнiсть. Вiдповiдь повна, логiчна, обгрунтована, але з деякими неточностями.

24 балiв – студент вiльно володiє навчальним матерiалом, застосовує знання в дещо змiнених ситуацiях, умiє аналізувати i систематизувати iнформацiю, використовує загальновiдомi докази у власнiй аргументацiї; висловлює стандартну аргументацiю при оцiнцi дiй, процесiв, явищ; чiтко тлумачить поняття; здатен до самостiйного опрацювання навчального матерiалу.

26 балiв – студент володiє глибокими i мiцними знаннями, здатний використовувати iх у нестандартних ситуацiях; може визначати тенденцiї та протирiччя процесiв; робить аргументованi висновки; критично оцiнює окремi новi факти, явища, iдеї; використовує додатковi джерела та матерiали; самостiйно визначає окремi цiлi власноi навчальноi дiяльностi; вирiшує творчi завдання; вiдрiзняє упереджену iнформацiю вiд об'єктивноi; здатен сприйняти iншу позицiю як альтернативну.

28 балiв – студент володiє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує iх у нестандартних ситуацiях, умiє знаходити джерело iнформацiї та аналізувати її, ставити i розв'язувати проблеми, самостiйно оцiнює рiзноманiтнi життєвi явища i факти, виявляючи особисту позицiю щодо них.

30 балiв – студент має системнi, дiєвi знання, виявляє неординарнi творчi здiбностi у навчальнiй дiяльностi, користується широким арсеналом засобiв-доказiв своєї думки, вирiшує складнi проблемнi завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вмiє ставити i розв'язувати проблеми, самостiйно здобувати i використовувати iнформацiю, виявляє власне ставлення до неї; самостiйно виконує науково-дослiдну роботу; логiчно i творчо викладає матерiал письмовiй формi; розвиває свої обдарування та знайшли.

Шкала оцiнювання (нацiональна та ECTS)

Сума балiв за всi види навчальної дiяльностi	Оцiнка ECTS	Оцiнка за нацiональною шкалою	
		для екзамeну, курсової роботи (проекту), практики	для залiку
90 – 100	A	Вiдмiнно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D		
60 - 66	E	Задовiльно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1 – 59	FX	Незадовiльно	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Аккерманн Ф., Аккерманн Я., Литтке А., Ниссер Ж., Томанн Ю.* Прикладная история или публичное измерение прошлого // *Неприкосновенный запас*, 2012
<http://magazines.russ.ru/nz/2012/3/a19.html>
- Андерсон Б.* Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001.
- Ассман А.* Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. К.: Ніка-Центр, 2012.
- Блок М.* Апология истории. М., 1986
- Блок М.* Феодальное общество. М., 2003.
- Бродель Ф.* Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. [В 3 т.]. Т. 1: Структуры повседневности: возможное и невозможное. М., 1986. Т. 2: Игры обмена. М., 1988. Т. 3: Время мира. М., 1992.
- Вебер М.* Избранное: протестантская этика и дух капитализма. М., 2006.
- Вжосек В.* Історія – Культура – Метафора. Повстання неklasичної історіографії. Про історичне мислення / Пер. з польс. К., 2012
- Виндельбанд В.* Дух и история: Избранное. М., 1995.
- Вульф Л.* Изобретая Восточную Европу. Карта цивилизации в сознании эпохи Просвещения. М. 2003.
- Гинзбург К.* Мифы — эмблемы — приметы: Морфология и история. Сборник статей. М., 2004.
- Гинзбург К.* Сыр и черви: Картина мира одного мельника, жившего в XVI в. М., 2000.
- Гриценко О.* Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті. К., 2013.
- Гуревич А. Я.* Исторический синтез и школа «Анналов». М., 1993.
- Гуревич А. Я.* Историческая антропология: проблемы социальной и культурной истории // Вестник АН СССР. 1989. № 7. С. 71—78.
- Гуревич А. Я.* Историческая наука и историческая антропология // Вопросы философии. 1988. № 1. С. 56—70.
- Доманська Е.* Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Пер. з польс. К., 2012
- Дэвис Н. З.* Возвращение Мартена Герра. М., 1990.
- Дэвис Н. З.* Дамы на обочине. Три женских портрета XVII века. М., 1999.
- Егоров Б.Ф.* Жизнь и творчество Ю.М. Лотмана. М., 1999.
- Європа та її болісні минувшини / Авт.-упоряд. Ж.Мінк і Л.Неймайер.* К., 2009.
- Єкельчик С.* Імперія пам'яті: Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Пер. з англ. К., 2008.
- Журженко Т.* Переказуючи другу світову війну: політика пам'яті в українсько-російському прикордонні // Друга світова війна та (від)творення історичної пам'яті в сучасній Україні,
<http://ww2-historicalmemory.org.ua/presentation.html>
- Касьянов Г.* Danse macabre. Голод 1932–1933 років у політиці, масовій свідомості та історіографії (1980-ті – початок 2000-х). К., 2010.
- Коллингвуд Р.* Идея истории. Автобиография. М., 1980.
- Коннертон П.* Як суспільства пам'ятають. К., 2004.
- Копосов Н.* Память строгого режима. История и политика в России. М., 2011.
- Копосов Н. Е.* Как думают историки. М., 2002
- Кром М. М.* Историческая антропология: Пособие к лекционному курсу. СПб., 2004. Див. також сайт: <http://www.countries.ru/library/antropology/krom/>
- Кроче Б.* Теория и история историографии. М., 1998.
- Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів / Кер. авт. кол. А. М. Киридон.* К., 2013.

- Ланглюа Ш.-В., Сеньобос Ш. Введение в изучение истории. Москва, 2004.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. М., 1992.
- Лотман М.Ю. Внутри мыслящих миров. Человек — текст — семиосфера — история. М., 1999.
- Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка; пер. з англ.. К., 2013
- Нора П. Всемирное торжество памяти //Неприкосновенный запас. 2005. No2-3. <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2>
- Портнов А. Історії для домашнього вжитку. Есеї про польсько-російсько-український трикутник пам'яті. К., 2013.
- Репина Л. П. «Постмодернистский вызов» и перспективы новой культурной и интеллектуальной истории // Репина Л. П. «Новая историческая наука» и социальная история. М., 1998. С.224-247.
- Репина Л. П., Зверева В.В., Парамонова М. Ю. История исторического знания. М., 2004
- Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. М., 1998.
- Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення / Пер. з нім. Львів, 2010
- Саид Э. Ориентализм: Западные концепции Востока. СПб., 2006.
- Свасьян К. А. Освальд Шпенглер и его реквием по Западу // Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. М., 1993. С. 5-123.
- Сыров В. Н. Позитивизм: золотой век историй, повествующих о прогрессе // <http://siterium.trecom.tomsk.su/syrov/gl4p5.htm>
- Сыров В. Н. “Закат Европы” как закат европейской философии истории // <http://siterium.trecom.tomsk.su/syrov/gl5p6.htm>
- Стриек Т. Невловимі категорії: нариси про гуманітаристику, історію і політику в сучасних Україні, Польщі та Росії / Пер. з польс. К., 2015
- Суров В. Н. Баденская школа неокантианства и возможность истории как науки Учение о ценностях в попытках спасти научность истории // <http://siterium.trecom.tomsk.su/syrov/gl5p5.htm>
- Топольський С. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таєниці історичної на рації. К., 2012
- Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка. М., 2000.
- Уколова В. И. Арнольд Тойнби и постижение истории // Тойнби А. Постижение истории. М., 1991. С. 5-13.
- Февр Л. Бои за историю. М., 1991. Див. сайт: <http://abuss.narod.ru/Biblio/febvre1.htm>
- Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // Неприкосновенный запас. 2005. No2-3. <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>
- Шпенглер О. Закат Европы. – любое издание. См. текст на сайте: <http://yanko.lib.ru/books/cultur/spengler=zakat-1=ann.htm>
- Юмашева Ю. Ю. Ю. Историография просопографии // [http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0039\(01_10-2005\)&xsl=showArticle.xslt&id=a09&doc=../content.jsp](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0039(01_10-2005)&xsl=showArticle.xslt&id=a09&doc=../content.jsp)
- Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / Пер. с итал. М., 2003

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Ранні теорії історичного процесу.
2. Теорії історичного процесу в епоху Відродження, Просвітництва і романтизму.
3. Марксизм і наукова історія.
4. Основні тенденції розвитку історичної науки в першій половині ХХ ст.
5. Позитивізм як методологія історичного знання.
6. „Лінійна концепція” історії цивілізацій : Освальд Шпенглер.
7. „Концентрична концепція” історії цивілізацій: Арнольд Тойнбі.

8. Соціологія історії Макса Вебера.
9. Неокантіанство. В. Віндельбанд і Г. Ріккерт.
10. Методологія історії Бенедетто Кроче.
11. „Ідея історії Коллінгвуда.
12. Історія виникнення і основні принципи „Нової історичної науки”.
13. „Нова історична наука”. Марк Блок.
14. Історична антропологія, Основні напрями розвитку в ХХ ст.
15. Історична антропологія. Ж. Ле Гофф.
16. Історія приватного життя і шляхи розвитку цього наукового напрямку.
17. Основні принципи мікро історичного підходу.
18. Мікро історія. Карло Гінзбург.
19. Історична антропологія і економічна історія: Фернан Бордель.
20. Основні тенденції розвитку історичної науки в другій половині ХХ ст.
21. Погляд на історичну науку як на самодостатню систему: Ніколай Копосов.
22. Поняття наративу і нар отологія.
23. Постмодерністський виклик, „лінгвістичний поворот” і історична наука.
24. „Постмодерністський виклик. Хейден Уайт.
25. Семіотика: основні поняття.
26. Історія і семіотика: Юрій Лотман.
27. Поняття історичної пам’яті та його розвиток у працях французьких дослідників.
28. Теорія „місць історичної пам’яті” П. Нора.
29. Теорія націй і націоналізму в ХХ ст. Б. Андерсон.
30. Теорії націй і націоналізму. Ганс Кон.
31. Культурна антропологія: уявлення про інших як уявлення про себе. Ларрі Вульф.
32. Культурна антропологія: уявлення про інших як уявлення про себе. На прикладі концепції Едварда Саїда.
33. Історична герменевтика: історія і виклики.
34. Історична герменевтика. Вільгельм Дільтей. Фрідріх Шлейєрмахер.
35. Історична герменевтика. Ганс Гадамер. Поль Рікер. Мартін Хайдеггер.
36. Використання методу історичної герменевтики І. М. Данилевським.
37. Просопографія.
38. Гендерні дослідження.
39. „Нова демографічна наука”.
40. Кліометрія і історична інформатика.
41. „Нова інтелектуальна історія” та інші сучасні напрями історичної думки.